

Neoficialus vertimas



COUNCIL OF EUROPE CONSEIL DE L'EUROPE

Europos Taryba

**KONSULTACINĖ EUROPOS TEISĖJŲ TARYBA
(CCJE)**

NUOMONĖ NR. 7 (2005)

**KONSULTACINĖ EUROPOS TEISĖJŲ TARYBA (CCJE)
EUROPOS TARYBOS MINISTRŲ KOMITETO DĖMESIUI**

DĖL TEISINGUMO IR VISUOMENĖS

1. 2005 metais Konsultacinei Europos teisėjų tarybai (CCJE) buvo paskirta užduotis¹ pateikti nuomonę dėl teisingumo ir visuomenės, skirtą Europos Tarybos Ministrų komiteto dėmesiui.

2. Todėl CCJE apsvarstė šiuos Globalaus veiksmų plano Europos teisėjams (*Framework Global Action Plan for Judges in Europe*) aspektus:

- Santykiai su visuomene ir šviečiamoji teismų veikla demokratinėje valstybėje (žr. plano V b dalį).
- Santykiai su teismo proceso dalyviais (žr. plano V c dalį).
- Teismo proceso ir teismo sprendimų kalbos prieinamumas, paprastumas ir aiškumas (žr. veiklos plano V d dalį).

3. Parengiamieji darbai atlikti remiantis:

- Europos Tarybos teisyno (*acquis*) ir V-ojo Europos aukščiausiųjų teismų pirmininkų susitikimo (Liubliana, 1999 m. spalio 6–8 d.), kurio tema „Aukščiausiasis Teismas: viešumas, matomumas ir skaidrumas“, teisėjų asociacijų pirmininkų konferencijos „Teisingumas ir visuomenė“ (Vilnius, 1999 m. gruodžio 13–14 d.) bei Europos ministrų konferencijos dėl žiniasklaidos politikos (Kijevas, 2005 m. kovo 10–11 d.) svarstymais;

- delegacijų atsakymais ir paaiškinimais į klausimą, kurį parengė CCJE vicepirmininkas ir pateikė CCJE plenarinei sesijai, vykusiai Strasbūre 2004 m. lapkričio 22–24 d.;

- CCJE specialisto Eric COTTIER (Šveicarija) parengtu pranešimu šia tema;

- II-osios Europos teisėjų konferencijos „Teisingumas ir žiniasklaida“, kurią Lenkijos ministrų komiteto pirmininkavimo laikotarpiu CCJE iniciatyva bendradarbiaujant su Lenkijos nacionaline teisėjų taryba ir padedant Lenkijos teisingumo ministerijai organizavo Europos Taryba (Krokuva, 2005 m. balandžio 25–26 d.)², dalyvių svarstymais;

- 2005 m. CCJE darbo grupės (CCJE-GT) parengtu nuomonės projektu.

4. Rengdama šią nuomonę CCJE taip pat svarstė ir Varšuvos deklaraciją, kuri buvo priimta Varšuvoje 2005 m. gegužės 16–17 d. vykusiame III-ajame valstybės vadovų ir Europos Tarybos Vyrų susitikime. Šio susitikimo metu dar kartą patvirtintas įsipareigojimas „stiprinti teisėtumą visame žemyne, kuriant standartus, numatančius Europos Tarybos potencialą“. Šiuo atžvilgiu valstybės vadovai ir Europos Tarybos Vyrų susitikime pabrėžė „valstybių narių nepriklausomų ir veiksmingų teismų vaidmenį“.

5. Ši nuomonė nagrinėja teismų santykius su visuomene ir teismų vaidmenį demokratinėje valstybėje (A), teismų santykius su teismo proceso dalyviais (B), teismų santykius su

¹ Žr. specialią 2004–2005 m. CCJE rekomendaciją, kurią priėmė Ministrų komitetas 876 ministrų atstovų susirinkime (kovo 17 d., 10.1 punktas).

² Konferencijos dalyviai buvo teisėjai ir kiti profesinių interesų turintys asmenys, įskaitant ir žiniasklaidos bei tarptautinių organizacijų atstovus, parlamento nariai ir aptariamoms temoms ekspertai. Konferencijoje daugiausia dėmesio skirta aktualioms Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos, Europos žmogaus teisių teismo precedentų teisės ir Europos Tarybos dokumentų bei teisės aktų nuostatomis dėl žmogaus teisių ir informaciją, kurią spauda veiksmingai saugo; dėmesio skirta ir asmens teisei, kad nepriklausomas ir nešališkas teismas teisingai išnagrinėtų bylą saugant asmens orumą, privatumą, gerą vardą ir nekaltumo prezumpciją. Galutinis konferencijos tikslas – atrasti pusiausvyrą tarp šių prieštaringų asmens teisių ir laisvių.

žiniasklaida (C) ir teismo proceso ir priimamų sprendimų kalbos prieinamumą, paprastumą ir aiškumą (D).

A. TEISMŲ SANTYKIAI SU VISUOMENE IR TEISMŲ VAIDMUO DEMOKRATINĖJE VALSTYBĖJE

6. Demokratijos plėtra Europos valstybėse sąlygoja tinkamą piliečių informavimą apie viešosios valdžios darbo organizavimą ir apie aplinkybes, kuriomis rengiami teisės aktai. Be to, piliečiams taip pat labai svarbu žinoti, kaip funkcionuoja teisminės institucijos.

7. Teisingumas yra esminis demokratinės visuomenės elementas. Jo tikslas yra išspręsti šalių ginčus ir priimtais sprendimais vykdyti tiek „normatyvinį“, tiek „šviečiamąjį“ vaidmenį, suteikiant piliečiams atitinkamas konsultacijas, informaciją apie įstatymus ir jų praktinį taikymą³.

8. Visuomenė teismus vertina kaip instituciją, galinčią išaiškinti juridines teises ir pareigas bei išspręsti su tuo susijusius ginčus. Ji gerbia ir pasitiki teismų sugebėjimu vykdyti šias funkcijas⁴. Tačiau teismų vaidmuo demokratinėse Europos valstybėse, ypač suvokimas, kad teisėjo pareiga yra teisingai ir nešališkai taikyti įstatymus, neatsižvelgiant į galimą socialinį ir politinį spaudimą, labai skiriasi. Dėl šios priežasties pasitikėjimas teismų veikla taip pat nėra vienodas⁵. Todėl tinkama informacija apie teismų funkcijas ir jų vaidmenį, nepriklausantį nuo kitų valstybės valdžios institucijų, gali pagerinti suvokimą apie teismus, kaip vieną iš pagrindinių demokratinės konstitucinės valstybės institucijų, bei jų veiklos sritį.

9. Daugelio piliečių patirtis teismų sistemoje apsiriboja dalyvavimu teismo procese bylos šalimi, liudininku ar prisiekusiuoju. Žiniasklaidos vaidmuo informuojant visuomenę apie teismų veiklą ir jų vaidmenį yra labai svarbus (žr. C dalį), tačiau CCJE taip pat pabrėžia svarbą ne tik pateikti informaciją visuomenės informavimo priemonėmis, bet ir užmegzti tiesioginį ryšį tarp teismų ir visuomenės. Teisingumo integracija į visuomenę reikalauja, kad teismai būtų atviri ir pakankamai matomi. Teismai neturėtų tapti žiniasklaidos formuojamu „viešu cirku“, bet turėtų prisidėti prie teismo proceso skaidrumo įgyvendinimo. Žinoma, visiškas teismo proceso skaidrumas yra neįmanomas, ypač siekiant apsaugoti tyrimų veiksmingumą ir teismo procese dalyvaujančių asmenų interesus, tačiau informacija, kaip funkcionuoja teismai, turi neabejotiną šviečiamąją vertę ir turėtų pagerinti visuomenės pasitikėjimą teismais.

10. Pirmasis būdas, siekiant pagerinti teismų institucijų prieinamumą, yra patvirtinti bendrąsias priemones dėl visuomenės informavimo apie teismų veiklą.

11. Šiuo atžvilgiu CCJE remiasi nuomonės Nr. 6 (2004) rekomendacijomis dėl šviečiamosios teismų veiklos ir poreikio organizuoti moksleivių, studentų ar kitų grupių, besidominčių teismų veikla, vizitus į teismus. Tačiau tai nereiškia, kad pati valstybė neturi rūpintis, kad kiekvienam besimokančiam mokykloje arba universitete asmeniui būtų suteikta informacijos apie pilietiškumą, skiriant pakankamai daug dėmesio teismų sistemai.

³ Žr. V-ojo Europos aukščiausiųjų teismų pirmininkų susirinkimo išvadas (Liubliana, 1999 m. spalio 6–8 d., 2 punktas).

⁴ Žr., pavyzdžiui, Europos žmogaus teisių teismo bylos „Sunday Times“ prieš Jungtinę Karalystę 1979 m. balandžio 26 d. sprendimą Serija A, Nr. 30.

⁵ Žr. teisėjų asociacijų pirmininkų konferencijos „Teisingumas ir visuomenė“ išvadas (Vilnius, 1999 m. gruodžio 13–14 d., 1 punktas).

12. Ši bendravimo forma yra veiksmingiausia, kai joje dalyvauja pačioje sistemoje dirbantys asmenys. Specialios mokyklų ir universitetų mokymo programos (neapsiribojant teisės fakultetais) turėtų apimti teismų sistemos apibrėžtį, vizitus į teismus ir aktyvius mokymus apie teismo procesą (vaidinant, dalyvaujant bylos nagrinėjime ir t. t.)⁶. Šiuo atžvilgiu teisėjai ir teisėjų asociacijos gali bendradarbiauti su mokyklomis, universitetais ir kitomis mokymo įstaigomis, sudarant galimybę mokymų programų ir viešų diskusijų metu panaudoti specifinę teisėjų patirtį.

13. CCJE jau minėjo, kad teismai patys turėtų dalyvauti skleidžiant informaciją apie teisę ir teisingumą (periodiniais leidiniais, spausdintais vadovais piliečiams, internetu, per informacijos įstaigas ir t. t.). CCJE taip pat rekomenduoja vystyti mokymo programas, skirtas specialios informacijos pateikimui (pvz., apie galimas bylos šalims prieinamas teismo procedūras, vidutinę teismo proceso trukmę skirtinguose teismuose, bylinėjimosi išlaidas, alternatyvius ginčų sprendimo būdus, teismo sprendimus, sukuriančius svarbų teisinį precedentą (*landmark decision*)) (žr. CCJE nuomonės Nr. 6 (2004) 12–15 punktus).

14. Teismai turėtų ne tik dalyvauti kitų valstybės institucijų (Teisingumo ministerijos, Švietimo ministerijos ir universitetų bei kitų institucijų) rengiamose bendrose programose, bet ir, CCJE nuomone, patys imtis iniciatyvos šioje srityje.

15. Santykiais su teismų klientais rūpinosi teismai, nors ir nenuosekliai, nes praityje teismai vengė tiesioginių santykių su visuomenės atstovais, nedalyvaujančiais teismo procese. Europos žmogaus teisių konvencijos 6 straipsnyje puoselejama teismo proceso viešumo idėja tradiciškai buvo suvokiama kaip vienintelis ryšys tarp teismų ir visuomenės, o žiniasklaida – kaip vienintelis teismų pašnekovas. Šis požiūris sparčiai keičiasi. Teisėjų nešališkumo ir diskretiškumo pareiga šiandien nėra kliūtis teismams atlikti svarbų vaidmenį visuomenės informavimo procese, kadangi šis vaidmuo yra tikra teismų sistemos nepriklausomumo garantija. CCJE mano, kad valstybės narės turėtų skatinti teismus aktyviai dalyvauti šiame procese, plečiant ir tobulinant jų „šviečiamąją veiklą“, aprašytą 9–12 punktuose. Tai neturėtų apsiriboti vien sprendimų priėmimu. Teismai turi veikti kaip „komunikatoriai“ ir „pagalbininkai“. Iki šiol tik pakviesti teismai sutikdavo dalyvauti rengiamose švietimo programose, tačiau nuo šiol, CCJE nuomone, būtina, kad teismai taip pat taptų ir tokių programų rėmėjais.

16. CCJE svarstė teismų ir visuomenės tiesioginio bendradarbiavimo iniciatyvą, nepriklausomai nuo žiniasklaidos ir/arba kitų atsakingų institucijų veiksmų. Šios priemonės buvo apsvaistytos ir nutarta rekomenduoti:

- įsteigti teismuose struktūrinius padalinius, atsakingus už asmenų priėmimą ir informacijos pateikimą;
- skleisti spausdintą medžiagą, sukurti interneto svetaines, už kurias būtų atsakingi teismai;
- teismams sudaryti mokymo programų kalendorių ir/arba rengti reguliarius susitikimus su piliečiais, suinteresuotomis viešosiomis organizacijomis, politikais, studentais, sukurti visuomenės informavimo programas (*outreach programmes*).

17. CCJE apsvaistė šias visuomenės informavimo programas. CCJE pastebi, kad kai kuriose valstybėse dažnai padedant visuomenės veikėjams teismai inicijuoja mokymus, kurių metu mokytojai, studentai, tėvai, teisininkai, visuomenės ir žiniasklaidos atstovai teisme gali bendrauti su teisėjais ir geriau suvokti teisingumo sistemą. Šiose programose gali dalyvauti ir profesionalai, kurie suteikia informacijos profesiniam mokytojų tobulėjimui.

⁶ Žr. teisėjų asociacijų pirmininkų konferencijos „Teisingumas ir visuomenė“ išvadas (Vilnius, 1999 m. gruodžio 13–14 d., 1 punktus).

18. Kai kurie veiksmai yra specialiai pritaikyti asmenims, kurie dėl socialinių-ekonominių ir kultūrinių aplinkybių nežino savo teisių ir pareigų, kad jie nevirsytų savo teisių ar, dar blogiau, neišvengtų į teismo procesą dėl savo pareigų nevykdymo. Teisingumo idėja nepasiturinčioms socialinėms grupėms perteikiama programomis, kurios glaudžiai susijusios su teisės į teisingumą įgyvendinimu, įskaitant teisinę pagalbą, visuomenės informavimo paslaugas, nemokamą teisinę pagalbą, tiesioginę prieigą prie teisėjo mažuose ginčiuose ir t. t., tačiau neapsiribojant jomis (žr. CCJE nuomonės Nr. 6 (2004) A dalį).

19. CCJE rekomenduoja anksčiau aptartoms visuomenės informavimo programoms teikti Europos teismų ir valstybių paramą tiek nacionaliniu, tiek ir tarptautiniu lygiu. Šios programos turėtų tapti bendra (visuotina) praktika. CCJE manymu, šios programos svarbesnės nei bendras informacijos pateikimas visuomenei. Jų tikslas yra suformuoti teisingą teisėjų vaidmens visuomenėje sampratą. Šiame kontekste CCJE numato, kad, nors Teisingumo ir Švietimo ministerijos atsako už bendrosios informacijos apie teismų funkcionavimą pateikimą ir mokyklų bei universitetų mokymo programų sudarymą, patys teismai, nepažeisdami teismų nepriklausomumo principo, turėtų būti suvokiami kaip atitinkama įstaiga, rengianti visuomenės informavimo programas ir reguliariai organizuojanti apklausas, visuomenės grupių susitikimus, įdarbinanti teisininkus ir mokslininkus. Šiomis programomis siekiama pagerinti visuomenės supratimą ir pasitikėjimą teismų sistema ir sustiprinti teismų nepriklausomumą.

20. CCJE nuomone, siekiant vystyti anksčiau aptartas programas teisėjams turėtų būti sudaryta galimybė dalyvauti teismų santykių su visuomene mokymuose. Teismams taip pat turėtų būti suteikta galimybė įdarbinti personalą, atsakingą būtent už bendradarbiavimą su švietimo įstaigomis (anksčiau minėtoms viešųjų ryšių tarnyboms taip pat galėtų būti pavesta ši užduotis).

21. CCJE manymu, įvairių vietos ir nacionalinių visuomenės informavimo programų koordinavimas turėtų būti pavestas nepriklausomai institucijai, nurodytai nuomonės Nr. 1 (2001) 37 ir 45 punktuose. Ši nepriklausoma institucija, pasinaudodama profesionalų pagalba ir numatytais ištekliais, galėtų patenkinti ir sudėtingesnės informacijos, kurios reikalauja politikai, mokslininkai, suinteresuotos visuomenės grupės, pateikimo poreikį.

22. CCJE jau anksčiau pritarė, kad tinkamas finansavimas, kuris nepriklausytų nuo politinių svyravimų, turėtų būti suteiktas teismų veiklai ir kad teisminės institucijos turėtų dalyvauti įstatymų leidžiamajai valdžiai skirstant biudžetą, pavyzdžiui, koordinuojant anksčiau nurodytai nepriklausomai institucijai (žr. nuomonė Nr. 2 (2001) 5, 10 ir 11 punktus). CCJE taip pat rekomenduoja suteikti tinkamą finansavimą teismų veiklai, kuri suteikia daugiau žinių apie teismų sistemą ir teisingumo įgyvendinimo visuomenėje principus, remiantis nuomonės Nr. 2 (2001) principais. Išlaidos, susijusios su visuomenės informavimo programomis, turėtų būti padengtos iš specialios biudžeto eilutės, o ne iš teismams skirto biudžeto.

23. CCJE diskusijos parodė, kad siekiant veiksmingai suformuoti teisingumo sampratą visuomenėje, prokurorams taip pat galėtų būti taikomi panašūs principai, kaip ir teisėjams. Atsižvelgiant į Europos Tarybos teisyne informaciją dėl prokurorų⁷, CCJE svarbu, kad prokurorai jų kompetencijai priklausančiais ir nagrinėjamais klausimais taip pat teiktų informaciją visuomenei.

⁷ Žr. Europos Tarybos Ministrų komiteto rekomendaciją (2000)19 dėl prokurorų vaidmens baudžiamojoje teismų sistemoje.

B. TEISMŲ SANTYKIAI SU TEISMO PROCESO DALYVIAIS

24. Visuomenėje susiformavusią teismų sistemos įvaizdį įtakoja žiniasklaida, tačiau ji taip pat formuoja ir asmenų, dalyvaujančių teismo procese bylos šalimi, prisiekusiuoju ar liudininku, nuomonės.

25. Šios byloje dalyvaujančių asmenų nuomonės apie teismų sistemą bus neigiamos, jeigu teismų sistemos atstovai (teisėjai, prokurorai, teismų tarnautojai) pasirodys šališki ir nepakankamai kvalifikuoti. Toks negatyvus požiūris gali labai sparčiai plisti.

26. CCJE ankstesnėse nuomonėse (ypač nuomonėje Nr. 1 (2001), Nr. 3 (2002) ir Nr. 6 (2004)) aptarė, kaip svarbu teisėjams būti nešališkais, o teismams – priimti teisingą sprendimą per įmanomai trumpiausią laiką. Ši nuomonė nagrinėja, kaip išvengti neišmanymo ir klaidingos nuomonės apie teismų sistemą ir jos veiklą.

27. CCJE mano, kad, siekiant pagerinti visuomenės požiūrį į teismų vaidmenį, reikia įdėti kuo daugiau pastangų, kad visuomenės samprata apie teismus būtų tiksli ir atspindėtų teisėjų ir teismo tarnautojų pastangas užsitarnauti visuomenės pagarbą ir pasitikėjimą vykdant paskirtas funkcijas. Ši veikla turi aiškiai parodyti, ką teismai gali padaryti.

28. Siekdamas pagerinti santykius su visuomene, kai kurios teismų sistemos ir atskiri teismai pradėjo vykdyti programas, padėsiančias patobulinti: (a) teisėjų, teismo personalo, teisininkų etikos žinias; (b) teismo infrastruktūrą; (c) teismo procesą.

a) teisėjų, teismo personalo, teisininkų ir kitų asmenų etikos žinios

29. Kai kurios mokymo programos siekia užtikrinti, kad teismai būtų matomi visais jų veiklos aspektais, kai jie vienodai elgtųsi su teismo dalyviais, t. y. būtų nešališki ir be nusistatymo dėl rasės, lyties, religijos, etninės kilmės ar socialinio statuso. Teisėjai ir teismo personalas mokomi atpažinti situacijas, kai asmenys gali pajauti ar jaučia šališkumą, ir jas valdyti, kad pasitikėjimas teismais ir pagarba jiems nesumažėtų. Teisininkai patys organizuoja ir jiems organizuojami etikos mokymai, kad tikslingai arba netikslingai nebūtų prisidėta prie nepasitikėjimo teismų sistema didinimo.

b) teismo infrastruktūra

30. Kai kurios programos bando susidoroti su potencialiomis nepasitikėjimo teismais priežastimis, kurios slypi vidaus darbo organizavimo procese. Pavyzdžiui, pastačius prokuroro kėdę tame pačiame lygyje, kaip ir ginamojo, atsirastų lygybės, kurią teismas turėtų garantuoti, įvaizdis. Taip pat pašalinus iš teismo patalpų bet kokias vaizdines užuominas, pvz., susijusias su specifinėmis religijomis ar politiniais autoritetais, būtų galima išsklaidyti baimes dėl neteisėto šališkumo arba teisėjų nepriklausomumo. Suteikus galimybę kaltinamajam bylos nagrinėjimo metu būti be antrankių (išskyrus saugumo rizikos atveju) ir pakeitus teismo salės aptvėrimus kitomis apsaugos priemonėmis, būtų sudarytas įvaizdis, kad teismai veiksmingai užtikrina nekaltumo prezumpciją, kuri taikoma kaltinamiesiems. Ši veikla būtų naudinga gerinant teismų santykius su visuomene. Paminėtina, kad gerinant teismų skaidrumą galėtų būti įkurtas teismo priimamasis, kuris teismo klientams teiktų informaciją apie teismo proceso eigą arba progresą nagrinėjant specifinę bylą, padėtų asmenims susidoroti su formalumais ir, jeigu pastato suplanavimas sudaro problemų, palydėtų asmenis iki ieškomo kabineto ar teismo salės.

c) teismo procesas

31. Galima įtraukti priemones, skirtas atitinkamų teismo proceso dalių, kurios galėtų įžeisti, (privalomas priesaikos sakymas, susijęs su specifine religija; kreipiniai), panaikinimui, taip pat priemones, skirtas oficialiai įtvirtinti teismo procedūras ir užtikrinti, kad teismo dalyviams, bylos šalims, prisiekusiesiems ar liudininkams teismo tarnautojai žodžiu arba pasinaudodami audiovizualinėmis priemonėmis asmeniškai ar grupėmis iš anksto paaiškins, ko tikimasi iš jų bylos svarstymo metu. Šių aiškinimų tikslas yra išsklaidyti klaidingą suvokimą apie tai, kas vyksta teisme.

32. CCJE pritaria visiems 29, 30 ir 31 punktuose numatytiems veiksams, kurie stiprina visuomenės įsitikinimą dėl teisėjų nešališkumo ir padeda tinkamai vykdyti teisingumą.

C. TEISMŲ SANTYKIAI SU ŽINIASKLAIDA

33. Žiniasklaida turi priėjimą prie informacijos, susijusios su teismais ir teismo posėdžiais, atsižvelgiant į modalumą ir valstybės įstatymų numatytus apribojimus (žr. rekomendacijos (2003)13 nuostatas dėl su baudžiamąja teise susijusios informacijos viešinimo visuomenės informavimo priemonėse). Žiniasklaidos atstovai gali nevaržomai nuspręsti, kokia medžiaga turėtų būti pateikta visuomenės dėmesiui ir kaip ją pateikti. Negalima mėginti varžyti žiniasklaidos teisės kritikuoti teismų sistemos organizavimo ar funkcionavimo. Teismų sistema turėtų pripažinti žiniasklaidos, kaip išorės stebėtojo, vaidmenį, galintį iškelti teismų sistemos trūkumus ir padėti tobulinti teismuose taikomus metodus, asmenims siūlomų paslaugų kokybę.

34. Teisėjai savo nuomonę išreiškia sprendimais ir neprivalo komentuoti savo sprendimų spaudoje arba teikti viešų pranešimų spaudai apie nagrinėjamas bylas. Tačiau būtų labai naudinga pagerinti teismų ir žiniasklaidos santykius:

- i) padėti geriau suvokti abiejų pusių atitinkamas pareigas;
- ii) informuoti visuomenę apie teismų darbo pobūdį, apimtį, apribojimus ir sudėtingumą;
- iii) ištaisyti galimus faktų netikslumus straipsniuose apie bylas.

35. Teisėjai turėtų būti atsakingi už teismo atstovo spaudai arba personalo, atsakingo už bendradarbiavimą su žiniasklaida, kontrolę.

36. CCJE remiasi II-osios Europos teisėjų konferencijos priimtomis išvadomis (žr. 3 punktą), kuriose Europos Tarybos buvo prašoma padėti rengiant reguliarius teismų sistemos ir žiniasklaidos atstovų susirinkimus ir apsvarstyti Europos deklaracijos dėl teisingumo sistemos ir žiniasklaidos santykių, kuri papildytų rekomendaciją (2003)13 dėl su baudžiamąja teise susijusios informacijos viešinimo visuomenės informavimo priemonėse, parengimo galimybę.

37. Valstybės turėtų skatinti apsikeitimą informacija, ypač apvaliojo stalo susirinkimų metu, apie šių profesijų taisykles ir praktiką, siekiant išaiškinti ir suvokti problemas, su kuriomis tenka susidurti. CCJE manymu, Europos Taryba galėtų sėkmingai sukurti ir skatinti šį bendradarbiavimą Europos lygiu, siekiant pagerinti Europos valstybių požiūrių suderinamumą.

38. Žurnalistikos mokymo institucijos turėtų organizuoti specialius kursus apie teismų institucijas ir jų vykdomą procesą.

39. CCJE manymu, tiek teisėjai, tiek žurnalistai turėtų parengti abipusio bendradarbiavimo elgesio kodeksą ir kodeksą dėl informacijos teikimo apie bylas. Valstybių, įgyvendinusių šią sistemą, patirtis parodė, kad teismai apibrėžia sąlygas, kada gali būti teikiami pranešimai žiniasklaidai apie teismo bylas, o žurnalistai suformuluoja savo gaires dėl informacijos apie šias bylas teikimo, dėl asmenų, dalyvaujančių teismo procese, (bylos šalių, aukų, liudininkų, prokurorų, ikiteisminio tyrimo teisėjų ir bylą nagrinėjančių teisėjų) vardų (arba nuotraukų) publikavimo ir dėl pranešimų apie sprendimus byloje, sulaukusiose didžiausio visuomenės dėmesio. Atsižvelgusi į nuomonės Nr. 3 (2002) 40 punktą, CCJE rekomenduoja valstybių teismams imtis šio pobūdžio veiksmų.

40. CCJE rekomenduoja steigti veiksmingą žiniasklaidos pranešimų mechanizmą, kuris galėtų funkcionuoti kaip nepriklausoma institucija, siekiant spręsti problemas, kylančias dėl teisme nagrinėjamų bylų publikavimo žiniasklaidoje, arba sunkumus, su kuriais susiduria žurnalistai vykdydami savo pareigas. Šis mechanizmas pateiktų rekomendacijas, padėsiančias išvengti jau paminėtų problemų.

41. Taip pat labai svarbu skatinti teismuose įsteigti priimamąjį ir teikti informaciją ne tik dėl galimybės priimti teismo klientus ir jiems padėti, bet ir siekiant pagerinti žiniasklaidos supratimą apie teismų sistemos veiklą.

42. Šios teisėjų prižiūrimos paslaugos taip pat galėtų būti naudingos:

- teismo sprendimų santraukų teikimas žiniasklaidai;
- faktinės informacijos apie teismo bylų sprendimus teikimas žiniasklaidai;
- ryšio su žiniasklaida dėl ypatingo visuomenės dėmesio sulaukusių bylų svarstymo palaikymas;
- žiniasklaidoje publikuotų bylų paaiškinimų arba pataisymų teikimas (žr. taip pat ir 34 punkto (iii) dalį). Teismo priimamasis arba teismo atstovai⁸ galėtų išpėti žiniasklaidą apie byloje svarstomus klausimus arba teises problemas, organizuoti techniką bylos svarstymui ir imtis praktinių veiksmų, ypač dėl byloje dalyvaujančių asmenų, prisiekusiųjų arba liudininkų apsaugos.

43. Visą informaciją žiniasklaidai teismai turi teikti skaidriai ir nešališkai (nediskriminuojant).

44. Klausimas dėl leidimo kameromis filmuoti teismo procesą ne vien tik procesiniais tikslais sukėlė daug diskusijų ir II-ojoje Europos teisėjų konferencijoje (žr. 3 punktą), ir CCJE susirinkimuose. Kai kurie CCJE nariai turėjo rimtų abejonių dėl šio naujo teismų darbo viešinimo metodo.

45. Viešas teismo posėdžio pobūdis yra viena iš pagrindinių procesinių garantijų demokratinėje valstybėje. Nors tarptautinė teisė ir valstybių įstatymai numato išimtis, dėl kurių teismo procesas nėra viešas, labai svarbu šioms išimtims pritaikyti atitinkamus apribojimus, kuriuos leidžia Europos žmogaus teisių konvencijos 6 straipsnio 1 dalis.

46. Viešas bylos svarstymo principas reiškia, kad piliečiai ir žiniasklaidos atstovai gali būti įleisti į teismo salę, kurioje vyksta bylos nagrinėjimas, tačiau galimybė naudotis modernia audiovizualine technika turi tokią didelę įtaką, kad terminas „viešas bylos svarstymas“ visiškai pakeičia prasmę. Visa tai turi ir savų privalumų, pavyzdžiui, padeda visuomenei

⁸ Žr. V-ojo Europos aukščiausiųjų teismų pirmininkų susirinkimo išvadas (Liubiana, 1999 m. spalio 6–8 d., 4 punktas), kuriose aiškiai teigiama, kad teismo atstovai neturėtų pateikti savo asmeninės nuomonės dėl priimto sprendimo arba dar nagrinėjamos bylos.

geriau suprasti, kaip vyksta teismo procesas, pagerina teismų įvaizdį. Tačiau yra ir pavojus, kad televizijos kameros teismo salėje gali trukdyti teismo procesui ir pakeisti su byla susijusių asmenų elgseną (teisėjų, prokurorų, teisininkų, bylos šalių, liudininkų ir kitų).

47. Jeigu teismo procesas yra filmuojamas televizijos kameromis, turi būti naudojamos stacionarios kameros, o pirmininkaujantiems teisėjams turi būti suteikta teisė nustatyti filmavimo sąlygas ir bet kuriuo metu nutraukti filmavimą. Šios ir bet kurios kitos būtinos priemonės turėtų apsaugoti teismo procese dalyvaujančių asmenų teises ir užtikrinti tinkamą bylos nagrinėjimą.

48. Turėtų būti atsižvelgta ir į teismo procese dalyvaujančių asmenų nuomonę, ypač nagrinėjant bylas, susijusias su žmonių asmeniniu gyvenimu (*people's private affairs*).

49. Atsižvelgusi į labai veiksmingą televizijos įtaką ir į jos polinkį į pernelyg didelį smalsumą, CCJE rekomenduoja žiniasklaidai suformuluoti savo profesinio elgesio kodeksą, kurio tikslas būtų užtikrinti nufilmuoto teismo proceso objektyvų pateikimą.

50. Specifinių bylų nagrinėjimas gali būti filmuojamas, tačiau tik tam tikrais tikslais, pavyzdžiui, moksliniais arba siekiant išsaugoti istoriškai svarbaus nagrinėjimo įrašą. Tokiais atvejais CCJE pabrėžia poreikį apsaugoti teismo procese dalyvaujančius asmenis ir užtikrinti, kad filmavimas netrukdytų bylos nagrinėjimui.

51. Nors žiniasklaida atlieka svarbų vaidmenį, garantuojantį visuomenės teisę į informaciją, ir, pasak Europos žmogaus teisių teismo, veikia kaip „demokratijos sarginis šuo“, tačiau kartais žiniasklaida gali kištis į asmens privatų gyvenimą, pakenkti jo reputacijai arba pažeisti jo nekaltumo prezumpciją, todėl asmenys gali teisėtai kreiptis į teismą dėl kompensacijos. Sensacijų ieškojimas ir žiniasklaidos srityje vyraujanti konkurencija kelia nesaikingumo ir klaidų pavojų. Baudžiamosiose bylose kaltinamieji dažnai nuteisiami viešai arba apkaltinami padarę nusikaltimą, nors teismas dar neįrodė jų kaltės. Tokie žiniasklaidos pranešimai padaro nepataisomos žalos asmens reputacijai ir net išteisinimo atveju teismo nuosprendis jau negali pakeisti susiklosčiusios situacijos.

52. Todėl teismai turi vykdyti savo pareigas atsižvelgdami į Europos žmogaus teisių teismo precedentinę teisę ir siekti pusiausvyros tarp žmogaus teisių į orumą, privatumą, gerą vardą ir nekaltumo prezumpcijos apsaugą ir tarp informacijos laisvės.

53. Kaip teigiama II-osios Europos teisėjų konferencijos išvadose (žr. 3 punktą), baudžiamojame teisėje žmogaus teisės (geras vardas, orumas ar privatumas) gali būti pažeistos tik išskirtiniais atvejais⁹. Tačiau teismai privalo užtikrinti civilinės žalos atlyginimą atsižvelgdami ne tik į nukentėjusiojo patirtą žalą, bet ir į įvykdyto pažeidimo rimtumą bei publikacijų apimtį.

54. Išskirtiniais ir griežtai numatytais atvejais, siekiant išvengti kaltinimų dėl cenzūros, teismams turėtų būti suteikta teisė skubiai imtis priemonių ir sustabdyti rimtus žmogaus teisių pažeidimus (gero vardo, orumo ar privatumo), priimant sprendimą konfiskuoti leidinius arba uždrausti transliaciją.

55. Kai žiniasklaida (arba politikas ar visuomenės veikėjas žiniasklaidoje) meta iššūkį arba ima kritikuoti teisėją arba teismą dėl su teisingumu vykdytu susijusių priemonių, CCJE

⁹ Žr. Europos ministrų konferencijos dėl žiniasklaidos politikos (Kijevas, 2005 m. kovo 10–11 d.) priimto veiklos plano 28 punktą, kuriame patvirtinama valstybių narių teisinės situacijos dėl šmeižto apžvalgos pateikimo svarba.

mano, susijęs teisėjas, vadovaudamasis santūrumo ir savitvardos principais, turėtų susilaikyti nuo atsako tuo pačiu būdu. Kadangi teismams suteikta teisė taisyti klaidingą spaudoje pateiktą informaciją, CCJE manymu, būtų naudingiau, kad nacionaliniai teismai pasinaudotų asmenų arba institucijų (pvz., Aukštesniosios teismų tarybos arba Teisėjų asociacijos), kurie gali skubiai ir veiksmingai atsakyti į tokius iššūkius ir kritiką, teikiama pagalba.

D. TEISMO PROCESO IR PRIIMAMŲ SPRENDIMŲ KALBOS PRIEINAMUMAS, PAPERSTUMAS IR AIŠKUMAS

56. Teismo procesų ir sprendimų kalba yra ne tik galinga priemonė teismų šviečiamajai veiklai (žr. 6 punktą), bet ir priemonė, tiesiogiai susijusi su bylos šalimis nagrinėjant jų bylą. Todėl pageidautina, kad teismo vartojama kalba būtų prieinamesnė, paprastesnė ir aiškesnė¹⁰.

57. CCJE pastebi, kad vienoje Europos valstybėse teisėjai tiki, kad trumpas teismo sprendimas sustiprina jo svarbą, o kitose valstybėse teisėjai jaučiasi įpareigoti arba juos įpareigoja įstatymai arba teismų praktika raštu ir plačiai išaiškinti visus priimto sprendimo aspektus.

58. Net ir neturėdama tikslo iš esmės gilintis į šį klausimą, kuris yra labai įtakojamas kiekvienos valstybės teisinių stilių, CCJE mano, kad paprasta ir aiški teisinė kalba yra naudinga visuomenei, nes yra lengviau suvokiama. Prireikus, kaip siūlo Europos žmogaus teisių teismo precedentinė teisė, visuomenės atstovams galėtų padėti ir teisės specialistai.

59. CCJE nuomone, teisinė kalba turėtų būti glausta ir suprantama, be nereikalingų lotyniškų ar kitų sudėtingų formuluočių, kurias visuomenei sudėtinga suprasti¹¹. Teisines sąvokas ir teisės normas galima paaiškinti cituojant teisės aktus arba teismų precedentes.

60. Tačiau aiškumas ir glaustumas neturėtų būti vienintelis tikslas, kadangi teisėjai priimdami sprendimus privalo būti tikslūs ir tinkamai pagrįsti savo sprendimą. CCJE nuomone, teisės aktai ir teismo praktika dėl teismo sprendimų pagrįstumo turėtų įtvirtinti, kad vienokia ar kitokia sprendimo pagrindimo forma egzistuoja visada, tačiau teisėjams taip pat paliekama pakankama veiksmų laisvė ir, jeigu leidžiama, jie gali nuspręsti: pateikti žodinį sprendimą (kuris prašant arba prireikus gali būti surašytas, remiantis įrašu); trumpą rašytinį pagrįstą sprendimą (pvz., *attendu* rūšies sprendimas, kuris priimamas kai kuriose valstybėse); išsamų rašytinį sprendimą, kuomet nėra precedento arba reikalaujama sprendimą pagrįsti faktais. Supaprastintas reikalavimas pagrįsti sprendimą gali būti taikomas teismo nurodymams, įsakymams, potvarkiams ir kitiems procesiniams sprendimams, kurie nesusiję su bylos šalių materialinėmis teisėmis, bet turi procesinę reikšmę.

61. Svarbų teisės prieinamumo aspektą, numatytą teismų sprendimuose, nusako jų prieinamumas visuomenei¹². Siekdama šio tikslo CCJE rekomenduoja, kad bent jau visų aukščiausiųjų teismų ir kitų teismų svarbūs sprendimai būtų nemokamai prieinami visuomenei interneto svetainėse, taip pat spausdinami, padengiant tik jų dauginimo išlaidas. Be to, platinant teismų sprendimus reikėtų imtis atitinkamų priemonių apsaugoti suinteresuotų asmenų, ypač bylos šalių ir liudininkų, privatumą.

¹⁰ Žr. V-ojo Europos aukščiausiųjų teismų pirmininkų susirinkimo išvadas (Liubiana, 1999 m. spalio 6–8 d., 1 punktas).

¹¹ Žr. teisėjų asociacijų pirmininkų konferencijos „Teisingumas ir visuomenė“ išvadas (Vilnius, 1999 m. gruodžio 13–14 d., 1 punktas).

¹² Žr. V-ojo Europos aukščiausiųjų teismų pirmininkų susirinkimo išvadas (Liubiana, 1999 m. spalio 6–8 d., 1 punktas).

REKOMENDACIJŲ IR IŠVADŲ SANTRAUKA

A. Teismų santykiai su visuomene ir teismų vaidmuo demokratinėje valstybėje

A.1. Svarbi valstybės pareiga yra kiekvienam besimokančiam mokykloje arba universitete asmeniui suteikti informacijos apie pilietiškumą, skiriant pakankamai daug dėmesio teismų sistemai (žr. 11 punktą).

A.2. Specialios mokyklų ir universitetų mokymo programos turėtų apimti teismų sistemos apibrėžtį, vizitus į teismus ir aktyvius mokymus apie teismo procesą. Teisėjai ir teisėjų asociacijos gali bendradarbiauti su mokyklomis, universitetais ir kitomis mokymo įstaigomis, sudarant galimybę mokymų programų ir viešų diskusijų metu panaudoti specifinę teisėjų patirtį (žr. 12 punktą).

A.3. Teismai turėtų dalyvauti ir kitų valstybės institucijų rengiamose bendrose programose ir atlikti svarbų vaidmenį visuomenės informavimo procese (žr. 14 ir 15 punktus).

A.4. Šios priemonės buvo apsvarstytos ir nutarta rekomenduoti (žr. 16–19 punktus):

- įsteigti teismuose struktūrinius padalinius, atsakingus už asmenų priėmimą ir informacijos pateikimą;
- skleisti spausdintą medžiagą, sukurti interneto svetaines, už kurias būtų atsakingi teismai;
- teismams sudaryti mokymo programų kalendorių ir/arba rengti reguliarius susitikimus su piliečiais, suinteresuotomis viešosiomis organizacijomis, politikais, studentais, sukurti visuomenės informavimo programas (*outreach programmes*);
- organizuoti veiklos ir kitas su teisingumu susijusias programas.

A.5. Teisėjams turėtų būti sudaryta galimybė dalyvauti teismų santykių su visuomene mokymuose ir įdarbinti personalą, atsakingą būtent už bendradarbiavimą su švietimo įstaigomis (žr. 20 punktą).

A.6. Įvairių vietos ir nacionalinių visuomenės informavimo programų koordinavimas turėtų būti pavestas nepriklausomai institucijai, nurodytai nuomonės Nr. 1 (2001) 37 ir 45 punktuose (žr. 21 punktą).

A.7. Rekomenduojama suteikti tinkamą finansavimą teismų veiklai, kuri suteikia daugiau žinių apie teismų sistemą ir teisingumo įgyvendinimo visuomenėje principus bei mechanizmus, taip pat padengti su šios veiklos programomis susijusias išlaidas (žr. 22 punktą).

A.8. Prokurorai jų kompetencijai priklausančiais ir nagrinėjamais klausimais taip pat turėtų teikti informaciją visuomenei (žr. 23 punktą).

B. Teismų santykiai su teismo proceso dalyviais

B.1. CCJE mano, kad, siekiant pagerinti visuomenės požiūrį į teismų vaidmenį, reikia įdėti kuo daugiau pastangų, kad visuomenės samprata apie teismus būtų tiksli ir atspindėtų teisėjų ir teismo pareigūnų pastangas užsitarnauti visuomenės pagarbą ir pasitikėjimą vykdant paskirtas funkcijas. Ši veikla turi aiškiai parodyti, ką teismai gali padaryti (žr. 24–27 punktus).

B.2. CCJE pritaria visiems veiksams, kurie stiprina visuomenės įsitikinimą teisėjų nešališkumu ir padeda tinkamai vykdyti teisingumą (žr. 28–32 punktus).

B.3. Tarp šių veiksmų galima paminėti ir (žr. 28–32 punktus):

- teismų organizuojamas nediskriminuojančias ir pagrįstas lygybe mokymo programas teisėjams ir teismo personalui (ir panašias teisininkų arba teisininkams organizuojamas programas);
- teismo paslaugas ir planus, siekiant išvengti asmenų nelygybės įvaizdžio;
- organizuojamas procedūras, siekiant išvengti netyčinio įžeidimo ir palengvinti visų su teismo procesu susijusių šalių dalyvavimą.

C. Teismų santykiai su žiniasklaida

C.1. CCJE manymu, būtų labai naudinga pagerinti teismų ir žiniasklaidos santykius (žr. 34 punktą):

- padėti geriau suvokti abiejų pusių atitinkamas pareigas;
- informuoti visuomenę apie teismų darbo pobūdį, apimtis, apribojimus ir sudėtingumą;
- ištaisyti galimus faktų netikslumus straipsniuose apie bylas.

C.2. Teisėjai turėtų būti atsakingi už teismo atstovų spaudai arba personalo, atsakingo už bendradarbiavimą su žiniasklaida, kontrolę (žr. 35 punktą).

C.3. CCJE manymu, valstybės turėtų skatinti apskaitimą informacija, ypač apvaliojo stalo susirinkimų metu, apie teisėjų ir žurnalistų taisykles ir praktiką, o Europos Taryba galėtų sėkmingai sukurti ir skatinti šį bendradarbiavimą Europos lygiu, siekiant pagerinti Europos valstybių požiūrių suderinamumą (žr. 36 ir 37 punktus).

C.4. Žurnalistikos mokymo institucijos turėtų organizuoti specialius kursus apie teismų institucijas ir procesą (žr. 38 punktą).

C.5. CCJE manymu, tiek teisėjai, tiek žurnalistai turėtų parengti abipusio bendradarbiavimo elgesio kodeksą ir kodeksą dėl informacijos teikimo apie bylas (žr. 39 punktą).

C.6. CCJE rekomenduoja steigti veiksmingą žiniasklaidos pranešimų mechanizmą, kuris galėtų funkcionuoti kaip nepriklausoma institucija, siekiant spręsti problemas, kylančias dėl teisme nagrinėjamų bylų publikavimo žiniasklaidoje, arba sunkumus, su kuriais susiduria žurnalistai vykdydami savo pareigas. Šis mechanizmas pateiktų rekomendacijas, padėsiančias išvengti jau paminėtų problemų (žr. 40 punktą).

C.7. Taip pat labai svarbu skatinti teismuose įsteigti priimamąjį ir teikti informaciją, siekiant pagerinti žiniasklaidos supratimą apie teismų sistemos veiklą (žr. 41–42 punktus), t. y. :

- teikti žiniasklaidai teismo sprendimų santraukas;
- teikti žiniasklaidai faktinę informaciją apie teismo bylų sprendimus;
- palaikyti ryšį su žiniasklaida dėl ypatingo visuomenės dėmesio sulaukusių bylų svarstymo;
- teikti žiniasklaidoje publikuotų bylų paaiškinimus arba pataisymus.

C.8. Visą informaciją žiniasklaidai teismai turi teikti skaidriai ir nešališkai (nediskriminuojant) (žr. 43 punktą).

C.9. CCJE nuomone, jeigu teismo procesas yra filmuojamas vaizdo kameromis, turi būti naudojamos stacionarios kameros, o pirmininkaujančiam teisėjui turi būti suteiktas teisė

nustatyti filmavimo sąlygas ir bet kuriuo metu nutraukti filmavimą. Šios ir bet kurios kitos būtinos priemonės turėtų apsaugoti teismo procese dalyvaujančių asmenų teises ir užtikrinti tinkamą bylos nagrinėjimą. Be to, turėtų būti atsižvelgta ir į teismo procese dalyvaujančių asmenų nuomonę, ypač nagrinėjant bylas, susijusias su žmonių asmeniniu gyvenimu (žr. 44–48 punktus).

C.10. CCJE rekomenduoja žiniasklaidai suformuluoti savo profesinio elgesio kodeksą, kurio tikslas būtų užtikrinti nufilmuoto teismo proceso objektyvų pateikimą (žr. 49 punktą).

C.11. Specifinių bylų nagrinėjimas gali būti filmuojamas, tačiau tik tam tikrais tikslais, pavyzdžiui, moksliniais arba siekiant išsaugoti istoriškai svarbaus nagrinėjimo įrašą. Tokiais atvejais būtina apsaugoti teismo procese dalyvaujančius asmenis ir užtikrinti, kad filmavimas netrukdytų bylos nagrinėjimui (žr. 50 punktą).

C.12. CCJE teigimu, baudžiamojoje teisėje žmogaus teisės gali būti pažeidžiamos tik išskirtiniais atvejais. Tačiau teismai privalo užtikrinti civilinės žalos atlyginimą atsižvelgdami ne tik į nukentėjusiojo patirtą žalą, bet ir į įvykdyto pažeidimo rimtumą bei publikacijų apimtį. Išskirtiniais ir griežtai numatytais atvejais teismams turėtų būti suteikta teisė skubiai imtis priemonių ir sustabdyti rimtus žmogaus teisių pažeidimus, konfiskuojant leidinius arba uždraudžiant transliaciją (žr. 51–54 punktus).

C.13. CCJE mano, kai žiniasklaida (arba politikas ar visuomenės veikėjas žiniasklaidoje) meta iššūkį arba ima kritikuoti teisėją arba teismą dėl su teisingumu vykdymu susijusių priekasčių, susijęs teisėjas, vadovaudamasis santūrumo ir savitvados principais, turėtų susilaikyti nuo atsako tuo pačiu būdu. Kadangi teismams suteikta teisė taisyti klaidingą spaudoje pateiktą informaciją, CCJE manymu, būtų naudingiau, kad nacionaliniai teismai pasinaudotų asmenų arba institucijų (pvz., Aukštesniosios teismų tarybos arba Teisėjų asociacijos), kurie gali skubiai ir veiksmingai atsakyti į tokius iššūkius ir kritiką, teikiama pagalba (žr. 55 punktą).

D. Teismo proceso ir priimamų sprendimų kalbos prieinamumas, paprastumas ir aiškumas

D.1. CCJE manymu, pageidautina, kad teismo vartojama kalba būtų prieinamesnė, paprastesnė ir aiškesnė (žr. 56–58 punktus).

D.2. CCJE nuomone, teisinė kalba turėtų būti glausta ir suprantama, be nereikalingų lotyniškų ar kitų sudėtingų formuluočių, kurias visuomenei sudėtinga suprasti. Teisines sąvokas ir teisės normas galima paaiškinti cituojant teisės aktus arba teismų precedentes (žr. 59 punktą).

D.3. CCJE nuomone, teisėjai visada turėtų aiškiai ir glaustai pagrįsti savo sprendimus. Nors paprastas sprendimo pagrindimas tinka sprendžiant procesinius klausimus, teisėjai, jeigu įmanoma, gali rinktis pateikti sprendimą žodžiu (prašant gali būti surašytas ir nuorašas), o ne raštu (žr. 60 punktą).

D.4. CCJE rekomenduoja, kad bent jau visų aukščiausiųjų teismų ir kitų teismų svarbūs sprendimai būtų nemokamai prieinami visuomenei interneto svetainėse, taip pat spausdinami, padengiant tik jų dauginimo išlaidas. Be to, skleidžiant teismų sprendimus reikėtų imtis atitinkamų priemonių ir apsaugoti suinteresuotų asmenų, ypač bylos šalių ir liudininkų, privatumą (žr. 61 punktą).